

Raport z pracy Komisji Rady Dydaktycznej Wydziału Fizyki ds. monitorowania ocen zajęć dydaktycznych

rok akademicki 2023/2024

Komisja Rady Dydaktycznej ds. monitorowania ocen zajęć dydaktycznych pracowała w składzie

- dr Gustavo Coelho Abade,
- mgr Michał Czerepaniak (przedstawiciel studentów),
- dr hab. Katarzyna Grabowska (przewodnicząca),
- dr hab. Marcin Kiraga,
- dr hab. Krzysztof Turzyński, prof. ucz.,
- prof. dr hab. Andrzej Wysmołek

Komisja odbyła zdalne spotkanie w dniu 18 listopada 2024, część prac odbywała się w trybie korespondencyjnym.

Analizując ankiety studenckie oceniające działalność dydaktyczną pracowników Wydziału Fizyki, Komisja zwróciła uwagę na liczne przedmioty, które zostały ocenione przez kilkoro zaledwie uczestników, lub nawet przez jednego tylko uczestnika. Komisja starannie czyta wszystkie wypowiedzi studentów, także te jednostkowe. Należy jednak mieć na uwadze, że pojedynczy sygnał wskazujący na problemy bądź pojedyncza wypowiedź natury pozytywnej nie stanowią wystarczającej podstawy do reakcji Komisji. Jest to wówczas jedynie informacja, który ma szansę być odebrana przez osobę prowadzącą zajęcia, które zostały ocenione.

Żeby zachęcić studentów do liczniejszego uczestnictwa w procesie wypełniania ankiet w bieżącym roku akademickim, chcielibyśmy zwrócić uwagę na następujące kwestie:

1. W trakcie analizy ankiet dotyczących roku akademickiego 2023/2024 zidentyfikowano dwadzieścia jeden problemów dotyczących konkretnych prowadzących. W trzech przypadkach negatywne komentarze studentów skutkowało wycofaniem się ze współpracy z prowadzącymi zajęcia. W czterech przypadkach odbyły się już rozmowy z dziekanem ds. studenckich, w trakcie których zaplanowano działania mające poprawić sytuację, w szczególności podnieść jakość zajęć dydaktycznych lub komfort studentów. W dalszych ośmiu przypadkach takie rozmowy z Dziekanem bądź innym członkiem Komisji zostały zaplanowane. W kilku przypadkach, dotyczących pracowników innych wydziałów Uniwersytetu Warszawskiego, interwencja została lub zostanie podjęta przy współpracy odpowiednich Kierowników Jednostek Dydaktycznych. W kilku mniej poważnych przypadkach uznano, iż negatywna informacja zwrotna od studentów będzie stanowiła wystarczający bodziec do samodzielnej pracy prowadzących. W dwóch przypadkach dotyczących zajęć komputerowych zdecydowano, że problem jest raczej systemowy niż personalny i zdecydowano o rozpoczęciu prac nad reformą programu tych zajęć.

2. Z informacji pochodzących z ankiet studenckich we wcześniejszych latach wynikała konieczność zreformowania programu pracowni przeznaczonej dla studentów studiów indywidualnych. Reforma to została przeprowadzona. Jej elementem było między innymi postulowane przez studentów zwiększenie liczby punktów ECTS. Od momentu zgłoszenia problemów do momentu wprowadzenia w życie wszystkich zmian upłynęły trzy lata - istotne zmiany nie mogą być bowiem wprowadzane w trakcie cyklu dydaktycznego i muszą być planowane z wyprzedzeniem. W ankietach dotyczących roku 2023/2024 nie ma już żadnych negatywnych uwag dotyczących pracowni indywidualnej, co oznacza że wprowadzone zmiany doprowadziły do rozwiązania problemów wskazywanych w ankietach.
3. W poprzednim punkcie zwróciliśmy uwagę na stosunkowo długi czas jaki w niektórych przypadkach upływa od zgłoszenia problemu przez uczestników zajęć do rozwiązania tego problemu. Tak się zdarza, kiedy wymagana jest zmiana prowadzącego lub poważna reforma programu i organizacji zajęć. Ankiety dotyczące roku akademickiego n analizujemy na początku roku akademickiego $n+1$, zatem poważne zmiany zajęć mogą dopiero w roku akademickim $n+2$. Może to wywoływać uczucie braku sprawczości u wypełniających ankietę. Rzetelnie i licznie wypełniane ankiety stanowią jednak najważniejszą podstawę naszych działań zmierzających do poprawy jakości kształcenia na naszym wydziale. Ankiety te są czytane i działania na ich podstawie są podejmowane.
4. W wielu przypadkach, kiedy nie dochodzi do naruszania praw studentów i kiedy problem dotyczy zajęć prowadzonych po raz pierwszy, Komisja decyduje o powstrzymaniu się od działania lub ogranicza swoje działania jedynie do przedstawienia osobie prowadzącej oferty pomocy. Często bowiem informacja zwrotna od studentów jest wystarczającą zachętą do doskonalenia swojego warsztatu dydaktycznego bez konieczności podejmowania przez Komisję czy Dziekana działań administracyjnych. Podobnie jak studenci zasługują często na drugi termin oddania pracy, dodatkowe kolokwium czy egzamin poprawkowy, tak prowadzący zajęcia powinni mieć szansę wykonać swoją pracę lepiej następnym razem.

Poniżej przedstawiamy wnioski z ubiegłorocznych ankiet w postaci listy dobrych praktyk do stosowania w trakcie organizacji i prowadzenia zajęć. Niektóre zagadnienia poruszane przez studentów były szczegółowo opisane już w poprzednich raportach, dlatego szczególną uwagę zwrócimy na nowe sugestie zawarte w ankietach.

Dobre praktyki dotyczące prowadzenia wykładów

W poprzednich raportach Komisji znaleźć można obszerne wskazówki dotyczące metod dydaktycznych oraz rozwiązań organizacyjnych, które zdaniem słuchaczy ułatwiają przyswajanie wiedzy w czasie wykładów. Poniższa lista zawiera nowe elementy, które pojawiły się w ankietach dotyczących roku 2023/2024 oraz te sprawy, które wydają się szczególnie ważne, ponieważ powracają co roku.

- Działania urozmaicające wykład takie jak konkursy i quizy, zachęcają do systematycznej nauki, zwłaszcza jeśli stanowią okazję do zdobycia dodatkowych punktów uwzględnianych przy zaliczaniu przedmiotu;

- W niektórych przypadkach sprawdzają się zajęcia prowadzone raczej w formie warsztatów niż czystego wykładu - słuchacze mają możliwość uczenia się poprzez stosowanie wykładanej teorii;
- Standardem stało się udostępnianie dodatkowych materiałów ułatwiających uczenie się: slajdów, notatek, nagrań z wykładów, filmów edukacyjnych;
- Studenci doceniają właściwe zarządzanie czasem przeznaczonym na wykład. Zwracają uwagę na konieczność punktualnego rozpoczynania i kończenia wykładu oraz przestrzegania zasady robienia przerw, zwłaszcza jeśli wykłady trwają długo, na przykład 3 godziny;
- W przypadku wykładów do których organizowane jest wiele grup ćwiczeniowych, istotne jest koordynacja pracy tych grup. Należy dążyć do utrzymania mniej więcej podobnego tempa pracy oraz korzystanie z podobnych zasobów zadań, tak aby wszyscy mieli szansę dobrze przygotować się do kolokwiów i zaliczenia;
- Zasady zaliczania bardzo często przewidują zdobywanie punktów za aktywność na ćwiczeniach. Studenci podkreślają konieczność przyjęcia wspólnych zasad przyznawania tych punktów, obowiązujących we wszystkich grupach, ponieważ mają one wpływ na zaliczenie przedmiotu.
- Tradycyjny model zaliczania przedmiotów, obowiązujący zwłaszcza na początku studiów licencjackich, przewiduje zdobywanie punktów w czasie kolokwiów i egzaminu, z możliwością otrzymywania punktów także za prace domowe i aktywność. W zależności od liczby zdobytych punktów i przebiegu egzaminu ustnego wystawiana jest ocena. Niektórzy z prowadzących rezygnują z przeprowadzania egzaminu ustnego pod warunkiem zdobycia przez studenta wystarczającej liczby punktów. W niektórych przypadkach prowadzi to do niepewności co do sposobu i wyniku zaliczenia do ostatniej chwili przed przewidywanym egzaminem. Studenci doceniają stosowanie innych niż zwyczajowe metod zaliczania przedmiotów, przenoszące ciężar zaliczenia ze zdobywania punktów na faktyczne zdobywanie wiedzy. Komisja zwróciła uwagę na następujące możliwości:
 - zaliczenie na podstawie pracy pisemnej na temat związany z wykładem,
 - zaliczanie na podstawie prac domowych,
 - traktowanie kolokwiów jako treningu przed egzaminem i sposób na uzyskiwanie informacji o swoim własnym poziomie wiedzy, a zaliczanie wyłącznie na podstawie egzaminu pisemnego i ustnego odbywającego się w sesji,
 - wykorzystywanie zadań domowych na kolokwiach i egzaminach jako zachęta do systematycznej nauki.

Decyzja o szczegółowych zasadach zaliczenia przedmiotu pozostaje oczywiście w rękach koordynatora, gdyż program studiów zarysowuje jedynie ogólną formę zaliczenia. Komisja zachęca jednak do zastanowienia się nad stosowanymi zasadami zaliczania, ocenienia ich skuteczności i ewentualnego wprowadzenia zmian.

Dobre praktyki dotyczące prowadzenia ćwiczeń rachunkowych

W ubiegłorocznym raporcie dotyczącym analizy ankiet studenckich zwróciliśmy uwagę na fakt, iż w większości ćwiczenia rachunkowe na naszym wykładzie prowadzone są metodą tradycyjną, to znaczy polegają na rozwiązywaniu zadań na tablicy przez prowadzącego, przez studenta lub przy współpracy prowadzącego ze studentem. Alternatywne sposoby prowadzenia ćwiczeń nie są powszechnie znane (lub nie są doceniane przez prowadzących) jednak sporadycznie pojawiają się w naszej praktyce dydaktycznej. Metody te to na przykład: (1) organizowanie zajęć na podobieństwo turnieju fizyków - rozwiązania przygotowywane są w grupach a następnie jedna grupa prezentuje rozwiązanie podczas kiedy druga komentuje to rozwiązanie, recenzuje i ewentualnie wskazuje na alternatywne metody (2) rozwiązywanie problemów w grupach nierywalizacyjnych (3) gamifikacja ćwiczeń, tzn. przekształcanie procesu uczenia się w rodzaj gry w której rozwiązywanie zadań jest elementem rozgrywki. Trzeba jednak pamiętać, że takie metody cechują się mniejszym uporządkowaniem procesu dydaktycznego i wymagają zwracania szczególnej uwagi na to, czy wszyscy studenci mają możliwość niezakłóconego uzyskiwania efektów uczenia się.

Niezależnie od wybranej metody dydaktycznej studenci doceniają

- swobodną i niestresującą atmosferę na zajęciach;
- cierpliwe tłumaczenie zawiłych zagadnień “do skutku”;
- łatwy kontakt (na przykład e-mailowy) z prowadzącym zajęcia;
- dotrzymywanie umówionych terminów, w szczególności terminowe sprawdzanie prac domowych i kolokwium.

Dobre praktyki na zajęciach komputerowych

W wypowiedziach dotyczących zajęć z programowania studenci zwracają po raz kolejny uwagę na zróżnicowane umiejętności programistyczne studentów rozpoczynających zajęcia i postulują organizowanie zajęć dostosowanych poziomem do potrzeb studentów.

Dobre praktyki na zajęciach laboratoryjnych

Jak co roku większość krytycznych wypowiedzi studentów dotyczyła nieterminowego sprawdzania raportów. Pojawiła się propozycja, aby wprowadzić obowiązek sprawdzenia raportu w określonym czasie, podobnie jak studenci mają obowiązek oddać przygotowany raport w określonym czasie. Szczególne znaczenie ma to pod koniec semestru. Konieczność poprawiania wielu raportów w czasie sesji utrudnia efektywną naukę do egzaminów.

Studenci cenią jasne sformułowanie reguł dotyczących pisania raportu oraz konkretne uwagi co i w jaki sposób należy poprawić.

Podsumowanie

Komisja z przyjemnością stwierdza, że liczba opinii pozytywnych o organizowanych na Wydziale Fizyki zajęciach dydaktycznych znacznie przewyższa liczbę opinii negatywnych. Na liście przeznaczony do przekazania Komisji do spraw Nagród Dydaktycznych znalazło

się ponad pięćdziesiąt nazwisk - komisja ta ma przed sobą trudne zadanie wyłonienia kandydatów do nagród i wyróżnień.